

A nyíregyházi Jósa András Múzeum Baráti Körének tizenöt éves története

PAPP ÁGOSTON

A nyíregyházi Jósa András Múzeum az 1974. évi — véglegesnek tekinthető és az önálló gazda szerepét biztosító épületbe történt — áttelepítése után, Nyíregyháza megyeszékhellyé válásának 100. évfordulóján, 1976-ban megfelelő személyi, szakmai és anyagi feltételekhez jutott, hogy e kulturális intézmény hatásfokát és kisugárzó erejét egy állandó jellegű társadalmi bázissal is növelje.

Ez a bázis a Múzeumbaráti Kör lett, melynek immár tizenöt éves történetét igyekszik ez a cikk nyomon követni.

A megalakulás. Kezdeti hibák és mulasztások

Az anyaintézmény vezetője és munkatársai, továbbá a múzeumügy iránt különösen érdeklődő — elsősorban a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat nyíregyházi szervezete köré tömörült és a kör tagok toborzásában is részt vevő — lelkes múzeumbarátok szervező és előkészítő munkájának eredményeként 1976 május 21-én 17 órától lezajlott a múzeum előadótermében a Jósa András Múzeum Baráti Körének alakuló ülése.

A megalakulásról készült jegyzőkönyvet az ülésen egyhangúlag megválasztott kör vezetője tagjai: Lábass Menyhért elnök, a TIT megyei szervezetének akkori titkára, dr. Fazekas Árpád megyei kórházi osztályvezető főorvos és Futaky László, a megyei könyvtár igazgatóhelyettese, mint elnökhelyettesek, valamint dr. Magyar Kálmán régész-múzeológus, mint a Baráti Kör titkára írták alá. A kör pénztárosa Domoszlai Ferencné, a TIT megyei szervezetének pénztárosa lett.

Ellenőrző Bizottságot is választottak, mely sem az ülésen nem töltött be szerepet, sem később nem adott életjelet magáról.

Az alakuló ülésen résztvevők egyhangúlag jóváhagyták a megyei könyvtár sokszorosítójában korábban összeállított és borítóval is ellátott Alapszabályt.

A Múzeumbaráti Kör tagságának az alapszabályban rögzített célja és feladata a mértéktartó magyarság-tudat erősítése, haladó nemzeti és népi hagyományaink megbecsülése, az ország, ezen belül megyénk és megyeszékhelyünk kiemelkedő történeti és helytörténeti adatainak, legfőbb kulturális és művészeti értékeinek a megismerése és főleg mindezek érdekében a Jósa András Múzeum ilyen irányú kulturális és szakmai tevékenységének segítése és népszerűsítése.

Alapszabályunkat menet közben két ízben is hozzáigazítottuk a változó körülményekhez, továbbá a városi ellenőrzési igényekhez. A második 1991 elején történt, figyelembe véve a megindult polgári társadalmi átalakulás szempontjait. A kör az alapszabályi előírásnak megfelelően minden hónap második hétfőjén 17 órától tartja üléseit. Ez alól kivételt csak a Baráti Kör ifjúsági tagozatának foglalkozásai képeztek, melyekre a felnőtt foglalkozások napján, de 15 órától került sor. Az ifjúsági tagozat állandóan csökkenő taglétszámmal először 1977 végén, majd (az 1978 áprilisában másodszor is megszervezett tagozat) 1979 májusában végleg megszűnt. Az ifjúsági Baráti Kör foglalkozásairól külön vezetett napló tanúsága szerint is a tagság elégedett volt a foglalkozások színvonalával és az oktatási anyagot kiegészítő jellegével.

A fokozatos megszűnés oka a középiskolák növekvő számú délutáni szakköreinek elvonó hatása lehetett.

A kör fenntartásának kezdeti hibái közé kell sorolnunk a megalakuláskor elfogadott — szimbolikus, évi 10 Ft-os tagsági díj miatt szükségessé vált — anyagi gyámkodást a TIT részéről.

Az ifjúsági tagozatot teljes egészében a TIT tartotta fenn, így ez első fennállása idején a TIT kihelyezett szakkörének tekinthető. A felnőtt tagozat is jelentős anyagi támogatást kapott a TIT megyei szervezetétől. Ezért nem tudta a Múzeumbaráti Kör működése első két évében sajátos arculatát kialakítani és működése önálló jellegét és folyamatosságát biztosítani.

A Kör fennállása első két évében hiányzott az éves munkaterv és az erre épülő költségvetés. E két mulasztás okozta a foglalkozások esetlegességét, rendszertelenségét, az alapszabályi előírások sorozatos megszegését. Ez pedig a tagság fokozatos lemorzsolódását eredményezte.

Dr. Magyar Kálmán régész-múzeológus, a Múzeumbaráti Kör titkára 1977 decemberében — tisztségéről való lemondás nélkül — új, kaposvári munkahelyére távozva végleg elhagyta megyénket.

Megújulás. Állandósult formák, bővülő tartalom

A kezdeti — 70 fős — tagságot újratoborozva 1978 január 9-én újjáalakuló taggyűlést tartottunk. A tagság egyhangúlag megválasztotta új titkárát. A megüresedett posztra dr. Papp Ágoston, a múzeum közművelődési osztályának

vezetője került. A taggyűlés egyhangúlag tudomásul vette Lábass Menyhértné — volt Domoszlai Ferencné — tartós akadályoztatás miatti lemondását. Helyére pénztárosnak Tarcsa Bálint alapító baráti kör tagot, a TIT megyei szervezete pénztárosát választotta. A vezetőségben egyéb változás nem történt.

A megújult vezetőség — azóta is betartott — ígéretet tett a tagságnak, hogy az ülés rendjét betartja és minden év végén beszámol a taggyűlésen a tartalmi és gazdasági feladatok végrehajtásáról.

Az azóta betartott — évenkénti munkaterven alapuló és évenkénti költségvetéssel biztosított — foglalkozási rend a kör tagok együttműködésével a mai napig lehetővé teszi az elvi követelmények érvényesítését és a gyakorlati feladatok megvalósítását.

Anyagi korlátaink kiadványok készítését nem teszik lehetővé.

A megújuló taggyűlésen hozott döntés értelmében a tagság minden év januári kör ülésén vagy postán kézhez kapja az előző év decemberi ülésén elfogadott éves munkatervet. Ezt 1979-től kiegészíti a múzeum és a Baráti Kör programját is tartalmazó havi — tanácsi szerkesztésű — városi műsorkalauz. Ezt az üléseken megjelenő tagok kapták kézhez.

A Múzeumbaráti Kör tagdíját — az önállósulás és a folyamatos működés egyik feltételeként — taggyűlési döntéssel fokozatosan a mai napig érvényes évi 100 Ft-ra emeltük. Ez az összeg — néhány önzetlen túlfizetéssel — elegendő az előadói tiszteletdíjak fedezésére. A kör tagok működése 1978-tól folyamatos, megszakítás nélküli. Egy foglalkozás sem maradt el a kellő számú résztvevő vagy előadó hiánya miatt.

A népszerűsítés hatására 1978-tól a tagságnak mintegy 10%-a bekapcsolódott az 1977 őszen elindult — Tájak-Korok-Múzeumok elnevezésű — országos múzeumi mozgalomba. Ebből nőtt ki 1981-ben a Jósza András Múzeum Tájak-Korok-Múzeumok — röviden TKM — Klubja.

A kör programok keretébe ágyazva már 1978-ban útjára indult a Moziüzemi Vállalattal történt megállapodás alapján a történelmi dokumentumfilmek és a képzőművészeti-néprajzi kisfilmek sorát bemutató múzeumi mozi.

Bővülő kapcsolatok

Egy szerv sem működhet más szervekkel való kapcsolat nélkül. Különösen érvényes ez a társadalmi egyesületekre, így körünkre is. Már a kör tagok heterogén foglalkozási összetétele is kezdettől sokirányú kapcsolat létrejöttét eredményezte (TIT, oktatási és kulturális intézmények, tanácsi szervek és hivatalok, egészségügyi intézmények, vállalatok és szövetkezetek dolgozói közül került ki a kör tagok többsége). Ezt a foglalkozásbeli vagy volt foglalkozásbeli sokféleséget az alábbi táblázat jól szemlélteti.

A Jósa András Múzeum Baráti Köre 1984-1988 közötti, állandósult, alig fluktuáló tagságának foglalkozási összetétele (Átlagosan 80 tagra nézve) :

É r t e l m i s é g i								
háztar- tásbeli	peda- gógus	muzeo- lógus	jogász	orvos	mérnök	könyv- táros	lelkész	összesen
fő	fő	fő	fő	fő	fő	fő	fő	fő
27	13	3	2	1	1	1	1	49
Alkalmazott								
vállal- lati dolgozó	tanácsi dolgozó	gyógy- szerész	mező- gazda- sági alkal- mazott	múze- umi alkal- mazott	levél- tári alkal- mazott	műv. ház alkal- mazott	óvónő	összesen
fő	fő	fő	fő	fő	fő	fő	fő	fő
11	8	4	3	2	1	1	1	31
A 80 fő baráti köri tag közül						férfi = 31 nő = 49		

A fenti megoszlástól nem sokban tér el az 1991. évi tagság összetétele.

A Baráti Körrel hivatalos kapcsolatot tartó szervek között elsőként kell említenem a nyíregyházi Városi Tanácsot. Ennek Igazgatási Osztálya az alakuló ülés jegyzőkönyvének kézhezvétele után 1976 augusztus 12-én kelt határozattal nyilvántartásba vette a Jósa András Múzeum Baráti Körét. Az 1978-ban újjáalakult egyesület négy évi munkáját a városi tanácsi szervek, az Igazgatási és Gazdasági Osztály 1982-ben részletes tartalmi és pénzügyi ellenőrzés alá vonta. A segítő szándékú vizsgálat és hasznos javaslatok tovább erősítették az egyesület jellemző jegyeit és pénzügyi helyzetét. E vizsgálat hatására módosítottuk először a Kör alapszabályát és kaptunk az anyaintézmény állandó támogatása mellett a Városi Tanács Művelődési Osztályától jelentős és rendszeres anyagi segítséget. Ennek ellenében vállaltuk és be is tartjuk, hogy évenkénti szellemi vetélkedőinken a témakörtől függően szerepeltetni fogjuk a nyíregyházi általános vagy középiskolákat.

Újjáalakulásunk kezdeti időszakában jelentős támogatásban részesítette Körünket a Megyei Levéltár is, mely szintén hozzájárult költségesebb rendezvényeink — kirándulások, vetélkedők — állandósításához. Újabban kiselejteztett, de értékes és ajándékozható levéltári kiadványokat kapunk a levél-

tártól. Ennek ellenében foglalkozásainkkal hozzájárulunk a levéltári munka népszerűsítéséhez.

A Jósa András Megyei Kórház közművelődési bizottsága egyesületünk létrejöttétől kezdve nyújt folyamatos pártoló tagsági — biztos költségvetési tételnek számító — támogatást a közös névadó szorgalmas múzeumi népszerűsítése ellenében.

Személyi kapcsolatok révén több éven át a TESZÖV is segített anyagi gondjainkon.

A Jósa András Múzeumban helyet kapott nyíregyházi Mini-könyv Klub 4-6 fős pártoló tagságának kezdettől vállalt támogatása — a klub 1990-ben történt megszűnéséig — állandó bevételi részét képezte a Baráti Kör költségvetésének. Megszűnésekor pedig költségvetési pénzmaradványát a Múzeumbaráti Kör számára hagyatékolta. A klub hűségét minden év végén népszerűsítő múzeumi kiadvánnyal háláltuk meg.

Az 1978-as megújulásunk utáni — foglalkozásaink keretei között kibontakozó — kapcsolataink közül első helyen méltó említésre a kör és a TIT között képződött újabb együttműködés. A TIT megyei szervezete a Baráti Kör önállóodásának arányában fokozatosan hagyott fel a körünk feletti gyámköddással. 1981 végén viszont olyan megállapodás jött létre köztünk, hogy a TIT Bessenyei György Szabadegyeteme történelmi tagozata minden évben ősztől tava-szig 4-6 előadásból álló sorozatot vállal előadás és előadó biztosításával a múzeum előadótermében, a Baráti Kör szervező és rendező közreműködésével. Az előadógárda többségében a Tanárképző Főiskola tanárai közül került ki és mindig aktuális és természetesen magas színvonalon ismertetett témával gazdagította a munkatervi programot. Kapcsolatunk 10 éves évfordulóján a tagság a sorozatot kézben tartó főiskolai tanárt, Sallai Józsefet köszönetül értékes könyvjutalomban részesítette.

Ugyancsak 1991-ben ünnepeltük a Tájak-Korok-Múzeumok elnevezésű országos mozgalom központi szervével, a TKM egyesülettel tartott kapcsolatainkat a Jósa András Múzeum TKM-Klubjának 1981-es létrehozásával, illetve az ebben való közreműködéssel. A Kör és a Klub a központ elvi irányítása mellett rövid idő alatt munkatervileg és költségvetésileg is összeolvadt. A kör tagok a klubtagság után évi 50 Ft-ot fizetnek, amivel hozzájárulnak a megnőtt előadásszám költségeinek fedezéséhez. A TKM Egyesület a klubtagság fenntartása ellenében az utóbbi években pályázati alapítvány létrehozásával segítette anyaintézményünk folyamatos támogatásának kiegészítéseként központi témakörű rendezvényeink lebonyolítását. Ilyenben részesült a Mátyás királyról, Kölcsey Ferencről és Széchenyi Istvánról szóló szellemi vetélkedőnk. Időnként szépirodalmi műveket is kaptunk jutalomkönyvként történő szétosztásra.

A hivatalos kapcsolatok között kell említenem azt, hogy a Művelődésügyi Minisztérium 1989-es leiratában foglaltak tudomásul vételével csatlakoztunk a Múzeumbarátok Világszövetségéhez.

A várossal tartott tartalmas program- és propagandakapcsolat 1990 elején a Műsorkalauz sajnálatos megszűnésével véget ért. A Művelődési Központ rövid életű Kínáló c. programfüzete után a Kelet-Magyarország című napilap kegyeire vagyunk utalva. Mellette rendszeresen terjesztjük a TKM Egyesület időnként rólunk is szóló országos Híradóját.

Szintén hivatalos kapcsolat jött létre 1990 augusztusától a Baráti Kör és a Nyíregyházi Adóhivatal között, amikor három napos jószándékú pénzügyi vizsgálat segítette dokumentációs munkánk javítását. Azóta is igénybe vesszük a hivatal tanácsadó szolgálatát.

A társadalmi egyesületekről szóló 1989. évi törvény előírásainak fokozatos végrehajtása után egyesületi felépítésünk és alapszabályunk jelentős módosítását követően, előterjesztésünk és a szükséges dokumentumok csatolása alapján a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság a Jósa András Múzeum Baráti Körét 1991 április 11-én Pk. 60.308/1989/5. szám alatti végzéssel bejegyezte 325. sorszám alatt a társadalmi szervezetek nyilvántartásába.

Írásbeli köszönetünket fejeztük ki Nyíregyháza Város Közgyűlése Kulturális- és Sportbizottságának, hogy az előírt feltételek szerinti pályázatunk reményeink feletti elfogadásával számlánkra 1991 májusában 20 ezer Ft-os támogatás érkezett. Viszonzásul kiszélesített keretek között rendeztük meg a nyíregyházi középiskolákat is szerepeltető Széchenyi-vetélkedőnkét.

Változások a Baráti Kör vezetőségében

A kör munkájáról Benczur Sándor egyhangúlag megválasztott naplóvezető 1979-től színes (és fotókkal is gazdagított) naplót vezet. Ugyancsak az ő személyében 1981-től titkár került a TKM Klub élére.

1981 decemberében a Baráti Kör tagsága újjáválasztotta lejárt mandátumú vezetőségét. A tagság a tartós betegsége miatt gátolt Lábass Menyhért elnök helyére — megköszönve eddigi jó munkáját — dr. Puskás Lajos alapító tagot, a Nyíregyházi Mezőgazdasági Főiskola tanárát választotta egyhangúlag. A volt elnököt tiszteletbeli elnökhelyettesnek fogadta el. Elnökhelyettesként újraválasztotta dr. Fazekas Árpád és Futaky László alapító tagokat egyhangú titkos szavazással éppúgy, mint titkárnak dr. Papp Ágoston alapító tagot. Pénztárosi feladatkörbe ismét Tarcsa Bálint került. Benczur Sándor naplóvezetői tisztét pedig megerősítette a tagság. A mandátumok 1985 végéig szóltak.

Az 1985 szeptember 9-i baráti köri ülés a lejárt megbízatású vezetőség helyére új vezetőséget választott. A tagság megköszönve a végleg leköszönő dr. Puskás Lajos elnök és a többi — lejárt mandátumú — tisztségviselő munkáját, a Baráti Kör elnökéül dr. Balogh Zoltán alapító tagot, nyugdíjas járásbírósi elnököt, elnökhelyetteséül dr. Margócsy Józsefné nyugdíjas pedagógus és dr. Fazekas Árpád alapítótágtársakat, a kör titkárául dr. Papp Ágoston alapító tagtársat, pénztárosnak Tarcsa Bálint, naplóvezetőnek Benczur Sándor alapító tagtársakat egyhangúlag megválasztotta. A közgyűlési tagság egyhangúlag el-

fogadott határozattal egy évvel kibővítve a mandátumok időtartamát, a megbízások hatályát 1990 szeptemberig fogadták el.

Az elnök végleges — Budapestre — távozása miatt 1987 november 9-én részleges vezetőségválasztásra került sor. A tagság új elnöknek dr. Margócsy Lajosné, helyére elnökhelyettesnek dr. Puskás Lajosné nyugdíjas pedagógust, alapító tagot választotta egyhangúlag. A többi vezetőségi tag megbízása változatlan maradt.

A tagság 1990 szeptember 10-i közgyűlésén a megbízások lejárta miatt új baráti köri vezetőséget választott. A régi vezetőséghez képest két helyen történt változás. Dr. Fazekas Árpád helyére Feledi Ernőné került az egyik elnökhelyettesi posztra, a másik ilyen tisztséget továbbra is dr. Puskás Lajosné tölti be. Elnökünk ismét dr. Margócsy Józsefné lett, a titkár pedig dr. Papp Ágoston maradt. Az elhunyt és érdemeihez méltóan meggyászolt Tarcsa Bálint pénztáros helyére a tagság Nagy Árpádné alapító tag könyvelőt választotta egyhangúlag éppúgy, mint a többi vezetőségi tag esetében. A megbízások határidejét a tagság 1995 szeptemberében állapította meg.

Cikkem további részében a Baráti Kör legfontosabb rendezvényeiről — előadások, kiállítások, vetélkedők — és a fontosabb intézkedésekről, megbízásokról, eseményekről kívánok összefoglaló képet nyújtani.

Előadások

A Múzeumbaráti Kör 1976-77-ben nem rendelkezett éves munkatervvel. Az ekkor elhangzott előadások egyhangúak, nagyjából titkári ásatási tájékoztatókból álltak. A foglalkozások kötött időbeli rendje is hiányzott. Az e miatti tömeges tagsági lemorzsolódás megállása, majd a tagok látványos visszatérése az 1978-tól szigorúan betartott, tagság által jóváhagyott évenkénti munkatervnek és a pontos ülésrendnek köszönhető. Nem hiányzott többé az év végi vagy év eleji titkári-pénztárosi beszámoló sem az elmúlt év feladatainak a végrehajtásáról.

1979-ben még túlsúlyban régészeti és néprajzi előadások hangzottak el. A néprajzi előadások száma nem volt arányban a néprajzos múzeológusok számával. 1980-tól már megkezdődött a néprajzosok felzárkóztatása. Erre sarkallt bennünket a Múzeumfalv 1979. évi megnyitása is. Az 1980. évi program egy — a 15 évvel azelőtt meghalt Kiss Lajosról, az anyaintézmény egykori igazgatójáról szóló — többlet-előadással is bővült.

Az 1981-től működő TKM-Klub 1983-tól közös költségvetés keretében éli a Baráti Körrel egyleti életét és fokozatosan növekvő, majd az 50%-ot is elérő számú előadásával hozzájárul ahhoz, hogy a két egyesület ülésein évenként 32-36 előadás is elhangzik. A TKM-Klub foglalkozási napja a hónapok 4. hétfője. Az éves programokat közösen tervezzük, szervezzük meg és hajtjuk végre. A két egyesület tagjai közösen vesznek részt kirándulásokon és vetélkedőkön is.

A TIT történeti sorozata a történeti-helytörténeti előadások időszerű témakörét is bővíti. Maradandó élményt nyújtott az a két előadás is 1981-ben, mely a Megyei Könyvtár Váci Mihályról készített kisfilmjét mutatta be Ratkó József József Attila-díjas költőnk közreműködésével.

A múzeumi tevékenység fejlődését mutatta be a tagságnak az 1982-ben 20 éves megyei múzeumi hálózat kialakulásáról és eredményeiről szóló, kiadványokkal és fotókkal szemléltetett titkári tájékoztatás. Jó módszertani tájékoztatást tartott dr. Puskás Lajos elnök a helytörténet és a honismeret fontos szerepéről az iskolai szakkörök életében, melyre meghívta a Mezőgazdasági Szakközépiskola szakköri tagjait is. A Megyei Múzeumi Igazgatóság munkatársai az 1982-1989 közötti októberi múzeumi hónapok programja keretében számot adtak folyamatban lévő tudományos-kutató-feldolgozó munkájukról, annak eredményéről. E sorozatok anyagát a múzeumi vezetés és a tagság hozzájárulásával minden évben beépítette a kör vezetősége a két egyesület munkatervébe. Ez a gyakorlat köznyelven történő ismertetéssel biztosítéka volt annak, hogy valamennyi múzeumi szakágazati tevékenység ismertetése szerepelt a Baráti Kör és TKM-Klub előadásain. 1989-től ezt a – sajnos – megszüntetett gyakorlatot a titkár és a múzeológusok közötti személyes megkeresések és megállapodások pótolják.

Az 1983-ban elhangzó előadások közül különös érdeklődést váltottak ki a megye legnevezetesebb régészeti eredményeiről, a beregi temetkezési szokásokról, Nyíregyháza földrajzi és természetföldrajzi történetéről, valamint az akkor 160 éve született és 50 éve halott Krúdy Gyula impresszionista írónkról szóló előadások. Általános sikert aratott Kovács Margit: Köszöntöm az agyagot c. művészi kisfilmje.

Méltó a kiemelésre az 1984. évi — megyénk műemlékvédelméről szóló — tájékoztatás az OMF részéről, a Nagyhalász-pusztatemplomi ásatási textíliák restaurálási fortélyairól szóló, magán az anyagon szemléltetett előadás.

Köri és klubfoglalkozásunknak eddig talán legmaradandóbb élményét szerezte 1984-ben és 1985-ben a korán elhunyt Kurecskó István amatőr dokumentumfilmrendező 7 színes kisfilmjének megtekintése a témák szakavatott konzultánsainak közreműködésével. Ezek témája a nagyhalászi népi (naív) festőnő munkája, az ajaki cifrapitvar, a paticsfalas tákosi kistemplom, a szatmárcsekei fejfás temető, a kegyelettisztelettel bemutatott máriapócsi búcsú, Váci Mihály életútja, ez a teljesség igénye nélkül.

1984 decemberében a köri tagság jóváhagyta az előadások tiszteletdíjának 300 Ft-ról 350 Ft-ra emelését. Ennek és egyéb költségek részbeni biztosításához megszavazta az éves tagdíj 50 Ft-ról 100 Ft-ra emelését. Egy év múlva további tagdíjemelést nélkül a tagság 400 Ft-ban állapította meg az előadások tiszteletdíját. Ez a mai napig érvényes.

1986-tól az év I. és IV. negyedévében mindkét ülésen csak 1-1 előadást tartottunk a korai sötétedésre való tekintettel. Ezt a csökkentést 1992-től egy 1991. évi taggyűlési határozat alapján tovább növeljük azzal, hogy az augusztus mellett a júliusi hónapot is programmentessé tesszük.

Munkatervünk 1987-ben kellő mértékben adott helyet a megyeszékhelyünk 150 éves fennállásának jubileumi évfordulóját méltató előadásoknak. A TIT előadássorozata is végig ezt méltatta. Örvendetes folyamat, hogy a tagság soraiból egyre többen vállalnak előadást a kívánt színvonalon. Az 1986-os 9 fős tagelőadói létszám 1987-ben 14 főre emelkedett. Viszont a — sokszor kényszerű — fluktuáció leginkább ezt a réteget érinti.

A Baráti Kör legsikeresebb régészeti előadásai között hangzott el 1989 októberében dr. Németh Péter „Egy Árpád-kori megyeszékhely: Szabolcs a kései középkorban” című tájékoztatása megyénk első ispánsági székhelyéről. Érdekessége, illetve figyelemre méltó helytörténeti vonatkozásai miatt érdemes megemlíteni a Paleográfia és grafológia a levéltári kutatásban, A nyíregyházi huszárok, Városunk betelepülése a XX. század első felében, Adatok a X-XI. század történetéhez a Felső-Tisza-vidéken és A nyíregyházi erdő című előadásokat.

Kirándulások

A Múzeumbaráti Kör 15 éve alatt 20 kirándulásra került sor. Az 1977. évi első kirándulás a nagyecsed-i sárvármonostori ásatást érintette és három környező település megtekintését. Az 1978-as kiránduláshoz a megyei Idegenforgalmi Hivatal biztosított kényelmes buszt egy zempléni kétnapos körútra. Ezzel a busszal tettük meg azt a megyei kirándulást is 1979 és 1981 között három ízben, mely abból az elhatározásból született, hogy mindaddig nem szervezünk megyén kívüli kirándulást, amíg nem ismertük meg megyénk műemléki, helytörténeti, művészeti, néprajzi és természeti értékeit. Kétnapos kirándulások keretében 53 település és nevezetes hely értékeivel ismerkedtünk szakavatott idegenvezető közreműködésével. Kivételt csak az 1981 június 18-19-i szakmai kirándulásunk jelentett, amikor Hódmezővásárhelyre látogattunk 18 körli taggal és 13 vendéggel. Itt a Kiss Lajos születésének 100. évfordulójának alkalmából megrendezett emlékünnepeken vettünk részt. A kétnapos kirándulás Bakonszeg, Békéscsaba és Szarvas megtekintését is lehetővé tette.

További „nagybuszos” és kétnapos kirándulásainkat a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház kedvezményesen rendelkezésünkre bocsátott panorámabuszával tettük meg 1982 és 1989 között. Felejthetetlen élményt jelentett az 1982 július 24-25-i szegedi és Szeged környéki — többek között ópusztaszeri — kirándulásunk. Ennek egyik programjaként megtekintettük a szegedi szabadtéri színpadon bemutatott olasz nyelvű Trubadúr előadást 31 körli taggal és 12 vendéggel. 1984-ben körbejártuk Észak-, Közép- és Nyugat-Dunántúlt 28 baráti körli taggal és 11 vendéggel, 1985-ben Heves és Nógrád megyében jártunk, utunk másnapján a Dunakanyar nevezetességeivel ismerkedtünk. 1986-ban Baranya megye és az úton közbeeső nevezetesebb helyek — Szolnok, Kécskémét, Szekszárd, Mohács, Baja, Kiskőrös — megtekintése következett. Az 1987-es év programja két kirándulással volt gazdagabb: az egyik a Balatont

jártuk körül, a másikon — szintén kétnapos úti program keretében — az első „nagybuszos” útról lemaradt 10 köri tagunkkal a múzeumi kisbusz kölcsönadásával megyénk 19 nevezetes helyét látogattuk meg.

1988 júliusában két Hajdú megyei város bekapcsolása mellett megyénk 19 településére látogattunk 30 köri taggal és 14 vendéggel. Ennek az útnak Hajdú megyei kibővítését jelentette a 1989. évi júliusi kétnapos kirándulás 21 köri vendéggel és 11 nem köri tag részvételével. 1989-ben még két kirándulást tettünk: ez a június 30-i szakmai, ásatást tekintő kirándulás Tiszalök-Hajnalosra, melyet ottani szalonnasütéssel tettünk emlékezetesebbé és szintén a múzeumi kisbusz igénybe vételével a budapesti MOM TKM Klubja 10 tagjának október 14-15-i megyeszékhelyi, majd megyei kirándulása két egyesületünk közös szervezésében és a TKM Egyesület anyagi támogatásával.

Felejthetetlen egynapos és „nagybuszos” kirándulást tettünk 18 köri taggal és 9 vendéggel Aggtelekre.

Köri életünk két utolsó évében a jelentősen megnőtt „nagybuszos” költségeket köri tagságunk már nem tudta vállalni. Ezért 1990-ben és 1991-ben csak a múzeum ingyenes kisbuszán tettünk főleg szakmai kirándulásokat. 1990-ben 9 aktív baráti köri tagunkat részesítettük a budapesti MOM TKM-Klub kétnapos budapesti és Pest környéki, dunakanyari — vizonzásul szervezett — kirándulásában.

1991-ben két — egynapos — szakmai kirándulást szerveztünk: az elsőre február 14-én került sor a költséghiány miatt erre az évre áthozott Kölcsey-vetélkedő előkészítése céljából. Ekkor a vetélkedőre vállalkozó köri tagokkal megtekintettük a szatmárcsekei kibővített Kölcsey kiállítást és a síremléket, a környező települések meglátogatásával kibővítve ezt a programot. A másik szakmai kirándulásra augusztus 30-án került sor, amikor a Széchenyi-vetélkedőbe benevezett köri tagokkal az ekkorra szervezett és a Hajdú megyei MTESZ-szel és a két megye vízügyi szerveivel megrendezett tudományos tiszadobi — az Andrásy-kastélyban megtartott — Széchenyi emlékünnepegen vettünk részt. Közben megtekintettük a komáromi Vízügyi Múzeum értékes Széchenyi-kiállítását, majd megkoszorúztuk a tiszadobi urkomi töltésen álló Széchenyi-emlékművet. Ezt követően meglátogattuk a Vasvári és Andrásy-emlékművet is.

Vetélkedők

Baráti Körünk 15 éve során 15 szellemi vetélkedőt rendeztünk. Az elsőre 1979 október 4-én került sor: a német megszállás megszűnése utáni 35 évben elért megyei fejlődésről szóló kiállítást feldolgozó, 7 fő TKM-aranyjelvényes, 8 három-három fős nyíregyházi általános iskolai csapat és 5 baráti köri tag részvételével megrendezett vetélkedővel nyitottuk szellemi játékaink sorát.

1980 tavaszán 17 fő aranyjelvényes és 7 köri tag vett részt 6 jeles — városok nevezetességeit feldolgozó — TKM-füzetből rendezett elődöntőn, akik közül 6

aranyjelvényes és 7 körü tag jutott be a döntőbe. 1981-ben két vetélkedőre is sor került: a tavaszi szellemi játékon a 35 éves időszak eredményeit bemutató múzeumi kiállítás immár egész anyaga feldolgozásra került 6 fő aranyjelvényes, 13 — 3-3 fős — középiskolai csapat és 6 körü tag elődöntős, majd 6 fő aranyjelvényes, 8 középiskolai csapat és mind a 6 fő körü tag döntős részvételével. Az 1981 október 26-i vetélkedőn, melyen csak 5 fő körü tag vett részt, a Sóstói Múzeumfaluról szóló TKM-füzetet dolgoztuk fel. 1982-83-ban a múzeum állandó forradalmi kiállítása került sorra 48 vetélkedő részvételével. Köztük 6 fő volt körü tag. Az 1983-as év második, októberi szellemi játékon 7 baráti körü tag mutatta be tudását a Nyíregyházi Útikalauz első részéről. Ennek teljes feldolgozására 1984 tavaszán került sor 15 általános, 6 középiskolai, 3 vállalati csapat és 7 baráti körü tag elődöntős, majd 4 ált. iskolai, 4 középiskolai, 3 vállalati csapat és a 7 fő baráti körü tag döntőbeli részvételével.

1985-ben az 1944 utáni 40 év eredményeit bemutató időszak kiállítás tavaszi és kétfordulós feldolgozására került sor 27 ált. iskolai, 18 középiskolai, 5 vállalati csapat és 6 körü tag elődöntős, majd 4-4-4 csapat és 6 körü tag döntőbeli szereplésével.

1986-ban kétfordulós őszi vetélkedőn 25 általános iskolai csapat és 7 körü tag elődöntős, majd 6 csapat és a 7 körü tag döntőbeli részvételével dolgoztuk fel a Városi Útikalauz Sóstóról szóló részét.

1987 őszen kétfordulós szellemi játékon a múzeum állandó régészeti kiállításának ismeretéről adott számot az elődöntőn 20 ált. iskolai csapat és 6 körü tag, majd a döntőben 4 csapat és a 6 baráti körü tag.

Az 1988-as év január és február hónapjában 17 elődöntős általános iskolai csapat és 7 baráti körü tag, a márciusi döntőben 4 csapat és a 7 baráti körü tag mérte össze egymás között ifjúsági, illetve felnőtt felkészültségét a múzeumnak a 150 éve kiváltságolt Nyíregyházáról készült állandó kiállítása anyagából. 1989-ben érdemes mű, évforduló és kiállítás hiányában nem szerveztünk vetélkedőt.

1990 szeptemberében elődöntőn, október 27-én pedig döntőn dolgoztuk fel a Mátyás király könyvtára c. TKM-füzet anyagát 35 középiskolás és 7 körü tag elődöntős, majd 3 csapat és a 7 körü tag döntőbeli részvételével, kiváló felkészüléssel.

1991-ben az anyaintézmény vetélkedőinket segítő folyamatos támogatásán kívül egyrészt a budapesti TKM Egyesület, másrészt a Városi Önkormányzat önzetlen anyagi segítségével két szellemi játékra is sor került. Az anyagi okokból ez év elejére áttett Kölcsey-vetélkedő februári elődöntőjén, majd a március 2-i döntőn 5 körü tagtársunk nyújtott méltó ismeretet a Szatmárcseke műemlékei c. TKM-füzet és a szatmárcsekei Kölcsey Emlékszoba anyagáról. Az év szeptemberi hónapjában sorra került elődöntőn 14 középiskolai csapat és 5 körü tag, az október 26-i döntőben pedig 4 csapat és 4 körü tag adott számot a Széchenyi napjai és a Széchenyi emlékek, emlékhelyek című TKM-könyvben feldolgozott tudnivalókról.

Bizonyos pontszám elérése esetén valamennyi aranyjelvényes TKM-mozgalmi versenyző, továbbá iskolai és vállalati elődöntős csapat könyvjutalomban, a döntőben szereplők pedig díjban vagy jutalomban, ezen kívül könyvjutalomban is részesültek.

Az általános és középiskolás csapatok, valamint a vállalatiak minden vetélkedőn nyíregyháziak voltak és mind ők, mind a körü tagok saját kategóriájukon belül mérték össze egymással tudásukat. A vetélkedőkön rendszeresen részt vett baráti körü tagjaink: Benczur Sándor, Feledi Ernő, Nemes László, Száraz Klára, Takács Károlyné, Tarcsa Bálint, dr. Tímár Béláné és Zomborszki András. Nincs már — sajnos — közöttünk az elhunyt dr. Tímár Béla és Tarcsa Bálint, akiket — mint fájdalmas személyi veszteségünket — éppúgy méltóképpen búcsúztattunk el, mint a szintén elhunyt Jakab Mihályné, Biczák László és Hadházy Pál alapító és törzsgárda tagtársainkat.

A társadalmi szellemi játékokon résztvevő tagtársaink között a legszorgosabb a demecseri Száraz Klára alapító tagtársunk, aki a budapesti TKM Egyesület céh-vándorkönyves, igényes felkészültséget követelő és országos jártasságot elváró játékába is bekapcsolódott.

Más intézkedések, cikkek, megbízások, események

A körü tagok tagdíja ellenében rendszeresített tagsági igazolvány egyúttal ingyenes megyei múzeumi belépő is. Ezt kiegészíti az utóbbi években a budapesti TKM Egyesült TKM Klub-tagsági igazolványa, mely az ország valamennyi állami múzeumába ingyenes belépőnek számít. Baráti körü tagjaink egyúttal TKM-Klubtagok is. Valamennyi foglalkozásunkról készült feljegyzés, mely mint irattári anyag 1978-tól őrzü az érdemi adatokat, programokat és eseményeket. A nyíregyházi Városi Tanács VB. Igazgatási Osztálya is kapott egy példányt minden ilyen feljegyzésből. E volt felügyeleti szervünknek 1986-ban 10 éves eredményeinkről is küldtünk összefoglaló beszámolót.

Két évünk kiemelkedő tagtoborzási eredményt hozott. 1982-ben háztartásbeliek, pedagógusok és vállalati dolgozók körében 23 új tagot nyertünk. 1984-ben pedig a nyíregyházi Nyugdíjas Klub szinte teljes állománya, 24 fő szaporította a taglétszámukat, és képezi azóta is tagságunk egyik legszorgalmasabban látogató részét.

A körü és klubtagság jelentős része vett részt 1984 szeptember 6-án azon a tudományos vándorgyűlésen, melyet a Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat rendezett Jósa András múzeualapítónk születésének 150. évfordulója alkalmából.

Egy 1985-ben kötött megállapodás a Tanárképző Főiskola Népművelési Tanszékének 41 hallgatója október-november-decemberi foglalkozásainkon való jelenlétét biztosította.

A Városi Tanács Igazgatási-, Művelődési és Gazdasági Osztályának 1986 januári második átfogó vizsgálata a tartalmi munka ismételt elismerése mellett igényt támasztott alapszabályunk finomítására, áttekinthetőbb tagdíj nyilvántartó és látogatottsági kimutatás vezetésére, előírta készpénzállományunk felső határának megszabását, pénztárkassza vásárlását, fogyóeszköz-leltárkönyv vezetését és az MNB-napló rendszeres egyeztetését a titkár és a pénztáros között. Mindezek teljesítésére sor került.

1986-ban, körünk 10 éves évfordulóján Biczák László törzsgárda tagtársunk legaktívabb múzeumi leletmentő és leletbejelentő szolgálataiért pénzjutalomban részesült. Ez évi jubileumi esemény volt az is, hogy dr. Balogh Zoltán elnök és Jakab Mihályné törzsgárda tagjaink nyilatkoztak a nyíregyházi rádióknak a kör eredményeiről. Egyúttal hangsúlyozták a fiatalítás fontosságát is.

10 éves múltunkra tekintettel munkánk az anyaintézmény évi beszámolójában is elismerő értékelést kapott. E jubileumi évfordulóra tekintettel 1986 végén bevezettük a foglalkozásokon való részvétel mértéke szerinti könyvjutalomban való részesítést. A meghívókhoz meg-megújított névjegyzékekkel növeltük tagtársaink kiállítási megnyitókönnyű részvételét.

Élénkült körünk sajtópropagandája. A nyíregyházi Pedagógiai Műhely 1986 évi 4. száma 1987 eleji megjelenéssel olvasói elé tárta a baráti kör titkár summázó — bár méltatlanul megrövidített cikkét a kör 10 évéről. Szintén a kör titkára a Kelet-Magyarország 1987 február 28-i számában „A tartós együttmaradás titka” címmel cikket jelentetett meg.

Baráti Körünk titkárát a TKM Egyesület 1990 tavaszán új országos választmánya megválasztását előkészítő jelölő bizottság elnöki tisztére kért fel. Azóta is élünk az így elmélyült kapcsolatok hasznosítási lehetőségeivel.

Tagsága fenntartásáért minden tagtársunk hosszú évek óta kisebb múzeumi szakkiadványban részesül.

Alapszabályunk teljes átdolgozására az 1991 február 11-i kör közgyűlésen került sor, mely a bírósági jegyzékbe vételnek is feltétele.

TESZ-ülésein (Társadalmi Egyesülések Szövetsége) az 1991 március 8-i baráti kör titkári beszámoló ismertette a TESZ 1989 november 1-i megalakulásától eltelt időszakban végzett baráti kör és klubtagsági munkát. A két egyesület ugyanis kezdettől tagja a TESZ-nek. Ezt felkérésre azzal is legalizálta a titkár, hogy 1991 novemberében évi 10 Ft szimbolikus tagdíj 60 fő utáni 600 Ft-os befizetésével segítette a TESZ 1992. évi kezdeti költségei fedezését. Ez az összeg később fontos célra vissza is igényelhető.

TKM-Klubunk 1991 április 22-i taggyűlésén egyhangúlag választottuk klubunk küldötté Feledi Ernő és Feledi Ernőné törzsgárda tagtársainkat a budapesti 1991 május 18-i küldöttgyűlésre. A megválasztottak feladatuknak mindenben megfeleltek. Feledi Ernő fel is szólalt, amiről az itthoni tagságot tájékoztatta.

A Múzeumbaráti Kör 1991 tavaszától a Kelet-Magyarország c. napilapunk mellett a Pesti Hírlapnak, a budapesti Rádió Napközben rovata és a TKM

Egyesület Híradója számára is küldött híreket foglalkozásairól és a klub tevékenységéről.

A Múzeumbaráti Kör jelenlegi — 60 fős — személyi állománya többségében régi, 12 éven felüli (14 fős) alapító tagsági viszonyal rendelkező, illetve 5 éven felüli (30 fős) törzsgárda tagsági viszonyú tagállományból áll. Állományunkban tehát 16 új vagy még nem törzsgárda tagnak tekinthető köri tag található. Ezek között 1991-ben 5 személy létesített körünkkel tagsági viszonyt.

A Jósa András Múzeum Baráti Köre 15 éves történetét elemző cikkem végére érve megállapíthatom, hogy az időnkénti néhány középkorú új tag belépése mellett fokozatosan előregedő egyesületünk következetesen és folyamatosan betölti múzeumi társadalmi bázis szerepét. Tagjai hatékonyan népszerűsítik a múzeum munkáját szűkebb és tágabb környezetükben egyaránt a gazdagodó formájú és kapcsolatú foglalkozások hatására.

Az évenkénti, bár szűkkörű, de a korösszetételt javító új tagság és a szorgalmazott fiatalítás remélhetően hozzájárul az eddigi vonzó tényezők fenntartásával ahhoz, hogy anyaintézményünk a Múzeumbaráti Kör fennállásának további jubileumait is köszönthesse.